

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

U okviru obrazovanja za mir za djecu do 6 godina, neophodno je naučiti ih da vjeruju drugima. Djeca uče iz međusobnih odnosa koje ostvaruju s drugima. Poznati naučnik S. L. Vigotski je vjerovao da su društveni odnosi djece sa drugima (odraslima i djecom) ključni pošto kroz njih dijete prima uticaj okoline i oni služe kao posrednici između djeteta i stvarnosti u kojoj ono živi i pružaju mu neophodnu stimulaciju za razvoj koji se bez njih inače ne bi ni desio.

Međusobno povjerenje je takođe osnovni element u odnosima između različitih ljudskih grupa. Stoga je jedan od osnovnih stubova kulture mira povjerenje koje treba da postoji između zemalja i koje omogućuje dijalog i rješenje mogućih protivrječnosti.

Dijete mora da nauči da vjeruje svojim prijateljima, na isti način kao što vjeruje svojim članovima porodice i rođacima, zato što je prijateljstvo osnova za povjerenje među ljudima. Na ovaj način postižu se veliki zadaci u kojima učesnici vjeruju u ono što će drugi uraditi kako bi postigli željeni rezultat.

Zato je osnovni zadatak vaspitanja i obrazovanja u ranom djetinjstvu naučiti dijete da održava odnose međusobnog povjerenja. Ovo se može postići pomoću višestrukih aktivnosti u vrtiću ili prilikom obavljanja redovnih ili svakodnevnih aktivnosti u vrtiću, kod kuće ili u zajednici.

Aktivnost br. 1 "Gavran i lisica"

Kratak pregled aktivnosti:

U prvom dijelu aktivnosti, vaspitač(ica) čita priču o međusobnom povjerenju, a nakon toga objašnjava kako treba da izgledaju međusobni odnosi i na kraju, u trećem dijelu, djeca igraju igru povjerenja.

Cilj:

- Upoznati djecu sa činjenicom da je međusobno povjerenje neophodno za uspostavljanje dobrih odnosa.

Procedure:

- Pitanja i odgovori
- Razgovor
- Priča
- Igra

Potrebni materijal:

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Kartice (engl. *flashcards*) sa sličicama iz priče.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će ispričati priču koristeći kartice.

"Gavran i lisica"

Jednom davno živio je jedan snažni gavran koji se domogao komada sira. Odletio je na vrh drveta kako bi ga pojeo u miru.

Lisica koja je naišla tim putem osjeti primamljiv miris sira i na brzinu skuje plan kako da se dokopa gavranovog sira.

Stade ispod drveta i ovako reče gavranu:

Dobro jutro, gospodine gavrane! Kako imate lijepo perje, snažne noge, potpuno vam pristaju! A tek kljun! Ni sam kralj ne bi mogao imati bolji!

Gavran se osjeti veoma ponosnim zbog ove pohvale. Lisica nastavi:

Vi ste zaista jedna veličanstvena životinja! Sigurna sam da ovako savršena ptica, naravno, ima i izvanredan glas! Željela bih čuti kako pjevate!

Gavran nije baš bio siguran u ljepotu svog glasa, ali povjerova lisici i pomisli da je ona možda u pravu. Naravno, bio je opijen svim ovim komplimentima na svoj račun te otvori kljun i zagrakta:

"Kra. Kra! Kra. Kra, kraaa!"

I kako je gavran otvorio kljun, komad sira ispade i završi pravo u ustima lisice.

Nakon što je pojela sir, lisica reče gavranu: "Ti si najglupavija ptica koju sam ikada srela!"

"Da, uviđam da sam bio glup," reče gavran. "Ali ti si izgubila mnogo više od mene takvim ponašanjem zato što niko neće htjeti da ti bude prijatelj jer ti niko ne može vjerovati. Ti si gubitnik, a ne ja. Na kraju krajeva, ja sam izgubio samo jedan komad sira, a ti si izgubila svačije povjerenje".

Drugi dio

Vaspitač(ica) pita djecu:

Da li vam se svidjela priča?

O čemu se radi u priči?

Zašto je gavran rekao lisici da joj niko neće vjerovati?

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Zašto je gavran rekao lisici da je ona izgubila više nego on?

Nakon što djeca odgovore na pitanja, vaspitač(ica) će objasniti značenje međusobnog povjerenja.

Lisica je nevaljala životinja koja laže kako bi obmanula i prevarila druge.

Međusobno povjerenje između drugara u vrtiću i prijatelja treba da se temelji na poštenju i pomoći, a ne na lažima kojima se želi postići nešto loše. Nikada se ne ponašajte kao lisica.

Treći dio

Ovo je igra povjerenja u kojoj će djeca osjetiti potrebu da vjeruju jedni drugima kako bi postigla zajednički cilj.

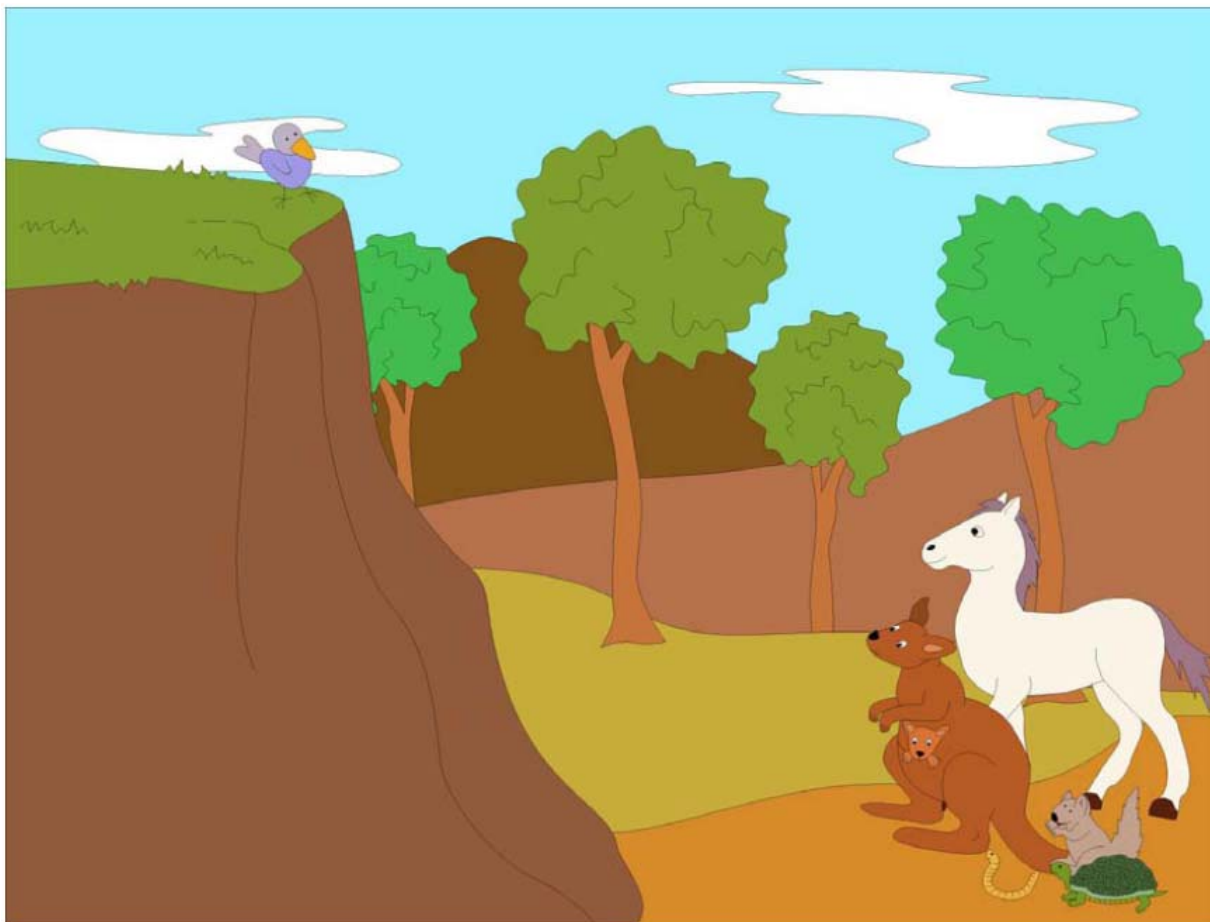
Igre povjerenja se koriste kako bi podstakle međusobno povjerenje između članova grupe u cilju postizanja određenog zajedničkog zadatka ili radnje koja podrazumijeva određeni rizik ili posla koji zahtijeva kreativan napor, npr. kada odabrana djeca treba da predstavljaju svoj vrtić na turniru – svi koji su odabrani treba da pomognu ostatku ekipe da se dobro uvježba i svi članovi ekipe treba da vjeruju jedni drugima i da vjeruju da će zajedno postići najbolji rezultat.

Vaspitač(ica) će djeci objasniti igru i pravila igre. Može izabrati bilo koju igru ove vrste za koju smatra da će je djeca rado igrati.

Nakon igre, vaspitač(ica) i djeca će zajedno ocijeniti da li su djeca vjerovala jedni drugima tokom igre i zašto.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Shvatili su poruku priče.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate poruku priče.			
Kritikovali su ponašanje lisice u priči.			
Mogli su ocijeniti svoj učinak u igri povjerenja.			
Pokazali su da imaju svijest o tome šta je međusobno povjerenje.			

Aktivnost br. 2 "Ptica koja nije znala da leti"

Kratik pregled aktivnosti:

U ovoj aktivnosti vaspitač(ica) čita drugu priču na temu međusobnog povjerenja. Nakon toga, razgovara s djecom o priči kako bi djeca mogla izvući sopstvene zaključke.

Cilj:

- Da djeca shvate kako treba da se ponašaju kako bi stekli povjerenje drugara u vrtiću.

Procedure:

- Razgovor
- Pitanja i odgovori

Potrebni materijal:

Kartice (engl. *flashcards*) sa sličicama iz priče, kasetofon.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) priča priču "Ptica koja nije znala da leti" koristeći intonaciju kojom će motivisati djecu da pažljivo slušaju i da povežu priču sa ličnim situacijama i doživljajima.

Jednom davno u zemlji Kameru živjele su životinje koje nikada nisu vidjele pticu.

Jednog dana, predivno bijelo okruglo jaje pade iz neba na zemlju i razbije se! Iz njega odmah izleti ptić. Ali kada je izašao iz jajeta, ptić nije našao majku. Nije znao šta da radi, nije znao kako se zove, ništa nije znao. I tako se mali ptić osjeti veoma usamljenim i rastuži se.

Kretao se uokolo kratkim skokovima. I kako se kretao uokolo nailazio je na razne životinje koje su živjele u toj prekrasnoj zemlji Kameru.

"Molim vas, da li znate šta sam ja i šta treba da radim?" upita ptić svaku životinju na koju je naišao: konja, lasicu, kornjaču, cvrčka, raka i mnoge druge životinje koje su ovdje živjele. Ptić je vjerovao da će mu druge životinje pomoći jer je bio tako mali i nije mnogo znao. Kao i druge ptice, vjerovao je drugima zato što ptice uvijek vjeruju drugim pticama. Djeca to ne rade dok ne nauče.

Sve su se životinje okupile i odlučile da pomognu malom ptiću. Pitali su jednog veoma starog i mudrog kengura koji je živi u obližnjem selu. On im reče da sve ptice znaju da lete od samog rođenja.

I tako životinje odnesoše malog ptića na vrh jedne litice. Jadni ptić se jako uplašio jer je mogao da padne, a nije uopšte mogao da vidi dno!

A znate li šta se onda desilo?

Druge životinje su mu rekle: "Raširi krila. Nisu ti za ukras. Koristi ih za letenje. Ako ih raširiš, nećeš pasti!"

I zato što je uvijek vjerovao drugima i sebi, mali ptić zatvori oči, raširi krila i skoči. I umjesto da padne, počeo da leti!

I ubrzo, ptić je letio toliko dobro da su sve životinje u Kameruu odlučile da će ih mali ptić predstavljati na takmičenju u brzom letenju koje će se održati u gradu blizu njihovog. Ptica koja pobijedi dobiće džak pun kukuruza, a životinjama je kukuruz bio potreban jer dugo nije padala kiša u Kameruu i nisu imale dovoljno hrane.

Mali ptić je naporno vježbao. Svaki dan bi preletio preko kilometar, tamo amo, tamo amo, a da se ne umori. Sve su životinje navijale za njega dok ih je nadlijetao i govorile su mu da stvarno vjeruju u njega zato što toliko naporno trenira da će sigurno pobijediti na takmičenju.

I mali ptić zaista pobijedi! Svi u Kameruu su bili presretni zato što su dobili hranu i imali su razlog da slave.

Tokom proslave, lasica, koja je bila najstarija životinja u Kameruu čestita malom ptiću i reče mu: "Vjerovali smo u tebe zato što smo vidjeli da jako dobro letiš i da vrijedno treniraš. Sve što ti mogu reći je da uvijek vjeruješ sebi i svojim prijateljima".

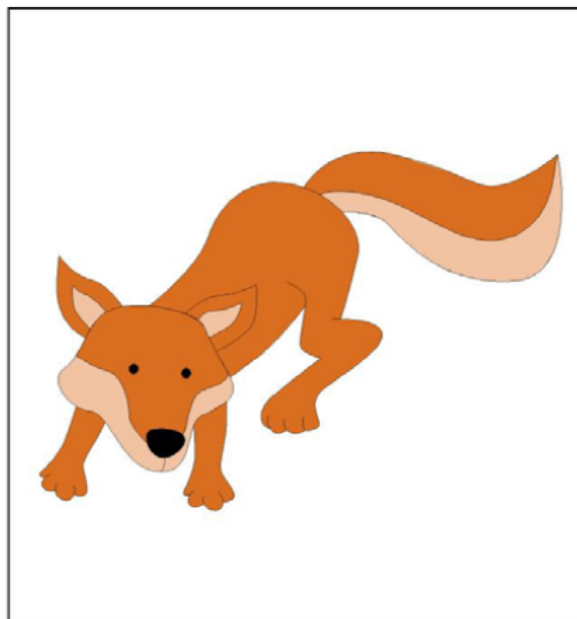
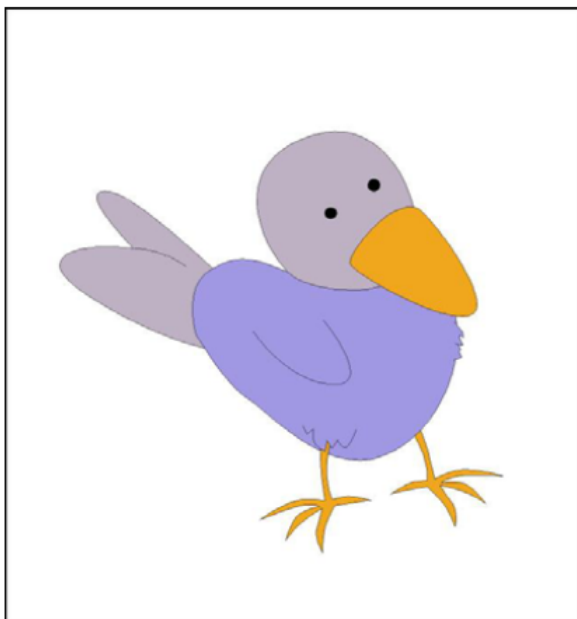
Drugi dio

Vaspitač(ica) će razgovarati sa djecom o stavovima i ponašanju životinja iz Kamerua. Djeca će slobodno iznositi svoja mišljenja o tome šta se dogodilo u priči i kako je to povezano sa međusobnim povjerenjem.

Vaspitač(ica) će se zatim fokusirati na povjerenje koje su životinje ukazale jedne drugima i pitaće djecu da li mogu da navedu neke doživljaje i primjere međusobnog povjerenja iz sopstvenog života.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Shvatili su zašto je neophodno vjerovati drugima.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate zašto je neophodno vjerovati drugima.			
Mislili su da je neophodno steći povjerenje drugara iz vrtića.			
Dali su primjere međusobnog povjerenja iz sopstvenog života.			

Aktivnost br. 3 "Uporedi i nauči"

Kratak pregled aktivnosti:

U ovoj aktivnosti djeca će kroz razgovor upoređivati ponašanje lisice iz prve priče i životinja iz Kamerua iz druge priče. Nakon toga će crtati životinje iz obje priče.

Ciljevi:

- Da djeca analiziraju i uporede pozitivne i negativne stavove likova u pričama i da izvuku sopstvene zaključke.

Procedure:

- Analiza
- Sinteza
- Poređenje
- Razgovor
- Pitanja i odgovori

Potrebni materijal:

Kartice (engl. *flashcards*) sa sličicama iz prethodnih dvaju priča kao podsjetnik, kasetofon.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) pokazuje karticu sa lisicom iz prve priče i postavlja sljedeća pitanja:

Da li je gavran vjerovao lisici?
 Šta je lisica uradila s gavranom povjerenjem?
 Da li je to bilo ispravno ponašanje? Zašto?
 Da li je gavran bio glup što je povjerovao lisici?
 Zašto je gavran patio?

Vaspitač(ica) pokazuje karticu sa slikom malog ptića koji nije znao da leti, i postavlja sljedeća pitanja:

Da li je mali ptić vjerovao drugim životinjama u Kameruu?
 Šta su druge životinje u Kameruu uradile s povjerenjem malog ptića?
 Da li su druge životinje vjerovale u ptića?
 Da li je to bilo ispravno ponašanje? Zašto?
 Da li je ponašanje malog ptića bilo ispravno? Zašto?
 Koja je sličnost između ponašanja gavrana i ponašanja malog ptića?
 Koja je razlika između lisice i životinja iz Kamerua?
 Koja je glavna razlika između dvije priče?

Nakon što djeca iznesu svoje zaključke, vaspitač(ica) će rezimirati aktivnost i dopuniti njihove odgovore ili ispraviti eventualne greške. Glavni cilj ove aktivnosti je da djeca veoma jasno uoče razliku između ove dvije priče.

1. Između gavrana i lisice ne postoji međusobno povjerenje zbog prevarantskog ponašanja lisice.
2. Između malog ptića koji nije znao da leti i životinja u Kameruu postoji međusobno povjerenje zato što je ptić vjerovao životinjama, a životinje su zauzvrat vjerovale u njega.

Drugi dio

Djeca crtaju razne životinje iz ovih priča i opisuju ih ostatku grupe. Vaspitač(ica) ih takođe pita da objasne zašto su životinje vjerovale ili nisu vjerovale drugim životinjama u ovim pričama.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Ispravno su uporedili životinje i situacije u pričama.			
Bila im je potrebna pomoć da uporede životinje i situacije u pričama.			
Izvukli su ispravne zaključke u vezi s porukama ove dvije priče.			
Bila im je potrebna pomoć da izvuku ispravne zaključke u vezi s porukama ove dvije priče.			

Aktivnost br. 4
"Finalna trka"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je timska igra. Tokom ove igre, vaspitač(ica) bilježi koja ekipa pobjeđuje u kojoj trci. Ovi rezultati će se dopunjavati svaki dan i biće okačeni na pano. Na kraju, svaka ekipa odabire djecu koja će se utrkiivati u finalnoj trci. Pobjednici će biti intervjuisani na kraju finalne trke.

Cilj:

- Razviti kod djece povjerenje u sopstvene sposobnosti i sposobnosti drugara iz ekipe.

Procedure:

- Takmičenje
- Razgovor
- Igra
- Intervju

Potrebni materijal:

Medalje za pobjednike i materijali za intervju: kasetofon, mikrofون, stolice, stolovi itd.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Vaspitač(ica) dijeli djecu u dvije ekipe, crvenu i plavu. Ekipe će se takmičiti u raznim trkama, a vaspitač(ica) će bilježiti ko je pobijedio u kojoj trci i rezultate će okačiti na pano u učionici.

Nakon nekoliko dana, vaspitač(ica) će objasniti da će se održati još jedna, finalna trka i da svaka ekipa treba da izabere najbrže trkače da ih predstavljaju u ovoj finalnoj i odlučujućoj trci.

Svaka ekipa odabire svoje trkače koji se tokom narednih dana pripremaju za finalnu trku.

Vaspitač(ica) treba da stvori takvu atmosferu da djeca osjećaju sigurnost i međusobno povjerenje, a ne suparništvo. Vaspitač(ica) će naučiti drugu djecu da navijaju za svoje predstavnike i da im pokažu da vjeruju u njih.

Drugi dio

Održava se finalna trka i vaspitač(ica) poziva djecu da navijaju za trkače i da im daju podršku i pokažu im da vjeruju u njih.

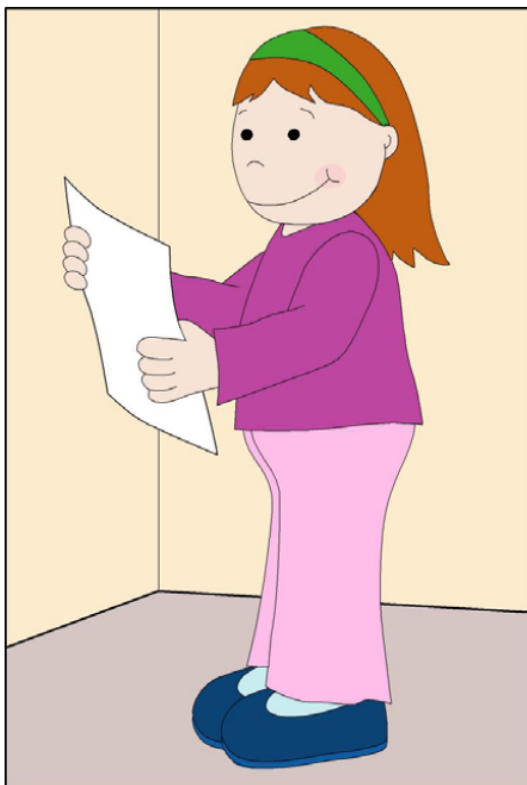
Treći dio

Pobjednici finalne trke će biti intervjuisani kako bi mogli reći ostaloj djeci kako su se osjećali i da li im je povjerenje njihovih drugara iz tima pomoglo i podstaklo ih da pobijede.

Jedno dijete vodi intervju, pobjednici daju intervju, a ostatak grupe su publika.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Osjećali su se sigurno u sebe i puni samopouzdanja.			
Bilo im je potrebna znatna pomoć da se osjete sigurno u sebe i da imaju samopouzdanje.			
Ekipe su pokazale svojim predstavnicima da vjeruju u njih.			
Ekipe su navijale za svoje predstavnike.			

Aktivnost br. 5 "Nagrada za najbolje priče"

Kratak pregled aktivnosti:

U ovoj aktivnosti vaspitačica poziva djecu da smisle sopstvene priče na osnovu glavne zamisli koju će ona iznijeti, a na kraju djeca biraju najbolje priče.

Cilj:

- Da djeca prepoznaju vrijednost međusobnog povjerenja u ličnim odnosima.

Procedure:

- Priča
- Razgovor

Potrebni materijal:

Ključne fraze za priče, medalje za autore najboljih priča i kasetofon.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) poziva djecu da smisle priče o tome šta se dešavalo tokom finalne trke, a da bi mogla da napišu ove priče, najprije treba da razgovaraju o vrijednosti povjerenja između članova ekipe.

Djeca će snimati svoje priče i kasnije će ih slušati kako bi mogla da ih uporede i da razgovaraju o njima.

Drugi dio

Djeca snimaju svoje priče, a nekoliko djece će biti žiri za odabir najboljih priča. Pobjednici će dobiti medalje.

Vaspitač(ica) rezimira aktivnost tako što ističe vrijednost međusobnog povjerenja između članova ekipe i kaže da se međusobno povjerenje pojavljuje u većini priča koje su ispričala djeca.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Smislili su suvisle priče, prilagođene datoj temi i ponuđenim ključnim frazama.			
Bila im je potrebna pomoć da smisle suvisle priče, prilagođene datoj temi i ponuđenim ključnim frazama.			
Shvatili su važnost međusobnog povjerenja između članova ekipe.			
Smisli su priče čiji je sadržaj povezan sa međusobnim povjerenjem.			
Razmišljali su o pružanju podrške i o međusobnom povjerenju prilikom obavljanja aktivnosti u vrtiću.			

Aktivnost br. 6

Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka "Kakva je naša grupa?"

Kratak pregled aktivnosti:

Vaspitač(ica) sa djecom razgovara o odnosima povjerenja među djecom u grupi. Ova aktivnost će poslužiti kao ključno iskustvo za ocjenu cijelog bloka aktivnosti.

Cilj:

- Provjeriti da li postoji povjerenje među djecom u grupi.
- Provjeriti u kojoj mjeri su djeca shvatila pojam međusobnog povjerenja.

Procedure:

- Razgovor
- Pitanja koje postavlja vaspitač

Potrebni materijal:

Kasetofon

Razvoj aktivnosti:

Djeca će uz pomoć vaspitačice analizirati odnose u grupi:

- Kako se ophode jedni prema drugima tokom igre i aktivnosti u učionici.
- Da li pomažu jedni drugima.
- Da li vjeruju jedni drugima u kritičnim situacijama.
- Da li podržavaju jedni druge kad treba da riješe težak zadatak.
- Da li imaju povjerenja u napore druge djece kad rade neku zajedničku aktivnost.
- Da li traže pomoć.

Vaspitač(ica) će voditi računa da se nijedno dijete ne uvrijedi tokom razgovora.

Važno je da djeca razviju svijest o tome kako treba da analiziraju svoje odnose kako bi svakim danom ti odnosi bili jači i da utvrde kako da ih unapređuju.

U grupnoj diskusiji svako dijete treba da izvuče sopstvene zaključke, a vaspitač(ica) će rezimirati sve što je rečeno i urađeno kako bi pomogla djeci da steknu potpunu predstavu o međusobnom povjerenju.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Djeca su pokazala određeno znanje o tome kako treba da izgledaju odnosi međusobnog povjerenja u grupi.			
Djeca su imala jako ograničeno znanje o tome kako treba da izgledaju odnosi međusobnog povjerenja u grupi.			
Ispravno su analizirali svoje odnose sa ostalom djecom u grupi.			
Razmišljali su o tome da se tako ponašaju u svakodnevnom životu u svom vrtiću.			
Ispravno su opisali svoja iskustva međusobnog povjerenja iz sopstvenih odnosa sa drugima.			